

«گاو»، ۲:۴۹ د و ۳:۴۸ د واژه mazdā «دانا، خردمند»، ۳:۴۸ ب واژه artā «اشه، راستی» از قلم افتاده است. به جای «برای تو» در ص ۳۲، یسن ۸:۴۹ ج باید «برای من» بیاید. برای واژه mazdā «دانا، خردمند» گاه معنی ahura «سرور» آمده است (مثلاً ص ۳۵، ۳:۴۹ الف). ستاک واژه کرپن در اوستا karapan- است؛ پس برابر فارسی آن کرپن می‌شود نه کرپان که در جای‌جای این کتاب آمده است. عبارت لاتینی primum inter pares در صفحه ۵۴ کتاب به گونه inter pares primum آمده و «نخستین از چندین» ترجمه شده در حالی که «نخستین میان هم‌سنگان» معادلی بهتر می‌نماید. معنی افعال yāsā و yāsat در صفحه ۷۰ به ترتیب «درخواست کرد» و «درخواست می‌کنم» است نه «تقاضا کردند» و نیز در صفحه ۸۳ نام شاعر انگلوساکسن Cynewolf ضبط شده که املاهای درست آن Cynewulf است. در صفحه ۱۲۸ صورت لاتینی درست برای واژه یونانی «کلفتی»، Klephtic است نه Kleftic. در صفحه ۱۴۲ به جای syāuθnā، šyāuθna و به جای rzuš rzāš آمده است.

مجید طامه

منابع

- راشده‌محصل، محمدتقی، ۱۳۸۲، اوستا: ستایش‌نامه راستی و پاکی، تهران.
عالیخانی، بابک، ۱۳۷۹، بررسی لطایف عرفانی در نصوص عتیق اوستایی، تهران.
کلنز، ژان، ۱۳۸۶، مقالاتی درباره زردشت و دین زردشتی، ترجمه به انگلیسی از پردز اُکتر شروو، ترجمه احمدرضا قائم‌مقامی، تهران.

نام‌های خاص بلخی

Sims-Williams, N., *Iranisches Personennamenbuch, Band II: Mitteliranische Personennamen, Faszikel 7: Bactrian Personal Names*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2010, 199 pages.

یکی از طرح‌های پژوهشی ایران‌شناسان اروپایی مجموعه کتاب‌های «نام‌های خاص ایرانی» است که نخستین جلد آن تحت عنوان «نام‌های ایرانی باستان» تألیف مانفرد

مایرهِفرا^۱ در سال ۱۹۷۹ م منتشر شد. در سال‌های اخیر (۲۰۰۹-۲۰۱۰) خوشبختانه چاپ جلدهای آن سرعت یافته است و در این دو سال پنج جلد^۲ زیر چاپ رفته است. مؤلف این کتاب پرفسور نیکلاس سیمز-ویلیامز متخصص بنام زبان‌های ایرانی به‌ویژه سغدی و بلخی، در مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی لندن است. این کتاب مکمل مجموعه دوجلدی اسناد بلخی^۳ وی است که در آنها واژه‌نامه ریشه‌شناختی واژه‌های موجود در اسناد بلخی بجز نام‌های خاص، آمده است.

این کتاب دربردارنده پیشگفتار، کتونه‌نوشت‌ها، کتابنامه، نام‌های خاص بلخی و نمایه‌ها است. در پیشگفتار از شیوه نگارش و کاربرد کتاب سخن رانده شده است. در بخش کتونه‌نوشت‌ها، کتونه‌نوشت مجلات و متن‌ها و واژه‌های دستوری و زبان‌ها آمده است. در بخش کتابنامه کتونه‌نوشت منابع برابر نام کامل منابع آمده است. در این بخش بیش از دویست عنوان آمده است. بخش پایانی کتاب نمایه‌ها است. نخست نمایه نام‌های خاص بلخی به ترتیب الفبای لاتینی به حرف‌نویسی لاتینی همراه با شماره مدخل است. نمایه دوم نمایه وارون نام‌های خاص بلخی به خط یونانی است. نمایه سوم نام‌های خاص ایرانی غیربلخی به کار رفته در کتاب است. نمایه چهارم نمایه واژه‌های غیر نام خاص به کار رفته در کتاب است. بخش اصلی کتاب نام‌های خاص بلخی است. نام‌ها به ترتیب الفبای یونانی آمده است. در هر مدخل نخست شماره مدخل آمده است و سپس نام خاص بلخی به خط یونانی و پس از آن جنس نام. توضیح نام‌ها سه بخش است که با کتونه‌نوشت‌های P, B و D آغاز می‌شود. در بخش B (کتونه‌نوشت واژه آلمانی Belege به معنای شواهد) شاهد‌ها و کاربردهای نام خاص در همه متون بلخی آمده است. در بخش P

1) Band I: *Die altiranischen Namen*, von Manfred Mayerhofer, 1979.

2) Band VII/Faszikel 1A: *Iranische Personennamen in der neuassyrischen Nebenüberlieferung*, von Rüdiger Schmitt, 2009; Band VII/Faszikel 1B: *Iranische Personennamen in der neu- und spätbabylonischen Nebenüberlieferung*, von Ran Zadok, 2009; Band VII/Faszikel 5: *Noms propres syriaques d'origine iraniene*, von Philippe Gignoux, Christelle Jullien, Florence Jullien, 2009; Band II/Faszikel 7: *Bactrian Personal Names*, von Nicholas Sims-Williams, 2010; Band II/Faszikel 8: *Personal Names in Sogdian Texts*, von Pavel Lurje, 2010.

3) Sims-Williams, N., *Bactrian Documents from Northern Afghanistan*, vol. I: Legal and Economic Documents, Oxford, 2001; vol. II: Letters and Buddhist Texts, London, 2007.

کوته‌نوشت واژه آلمانی Prosopography به معنای شخصیت‌شناسی) لقب و پدران و شغل و دیگر اطلاعات مربوط به صاحب نام خاص در متون آمده است. در بخش D (کوته‌نوشت واژه آلمانی Deutung به معنای شرح) ریشه‌شناسی نام خاص ارائه شده است. گهگاه یادداشت یا پی‌نوشتی با قلم ریزتر در پایان مدخل آمده است.

دو نمونه از مدخل‌ها

2. *αβγασο, βαγασο* m.: **B** (i) *αβγ*^o SW 2005, Tt7f*, 18; (ii) *βαγ*^o *ibid.*, an2. — **P** (i) Abgas (fl. 705 C.E.), son of Kanag [Gozgan] (201, ii), inhabitant of Lizg, party to a contract. Possibly the same person as (ii) Bagas, party to a contract (see SW 2005, 9). — **D** If the two spellings represent the same name, as seems likely (cf. *αβχαραγο beside *βαχα-ραγο*, 77), a derivation from **baga-* “god” must be ruled out. Hypocoristic in *-σο* to *αβαγανο* “Afghan”, with loss of nasal before *-σ-?* Alternatively, one could consider a derivation from a Greek or Indian form of the Indo-Parthian royal name Abdagases (Gk. gen. *Αβδαγασου*, ALRAM no. 1142ff), cf. also Pth. *bdgšy, Greek *Αβλαγας* = *Αβδαγας (ŠKZ), Khar. *Avagadaša* etc. < **Abda-gaša-* (HUYSE 1999, 172). The Khar. variant *Avakaša*, if it is genuine (cf. SALOMON 2005, 369 n. 19), would provide a parallel for the loss of the syllable *-da-*.

428. *σηρο* m.: **B** SW 2005, S3, 6, 11 (cf. BD2, 36, ad loc.). — **P** Ser (fl. 693 C.E.), a Turk bearing the title “*tudun* of Gaz”, witness to a contract. — **D** Probably a title in origin, and apparently so used both on coins (ALRAM no. 1482, see also LEE-SW 2003, 171-3) and in documents (BD1, W10, Y11). I owe to F. DE BLOIS the suggestion that *σηρο* [sēr] may be a Turkicized form of the local royal title *šēr*, attested in Arabic sources as *šyr* and *š'r* and mainly used for the rulers of Bamiyan and Gharchistan, which is itself a dialectal variant of *χαιρο*, *χαρο* < **xšāθriya-*, the title of the rulers of Rob.

An equation with MP/NP *čēr* “triumphant, brave” and the Sogd. PN *cyr* (HUMBACH 1966, 62; *IPNB* II/8, no. 403) seems less likely. HUMBACH 2002, 416, contemplates a connection with Greek *σήρ* “Chinese; silkworm”.

مؤلف دانشمند همه نام‌های خاص بلخی را از منابع منتشر شده گردآورده است و بزرگی این کار با نگاهی به کتابنامه آشکار می‌شود. در بخش ریشه‌شناسی (همچون نمونه‌ها) بر خلاف جلد نخست نام‌های خاص ایرانی نوشته مایره‌فر که تنها نظر مؤلف آمده است، همه ریشه‌شناسی‌های پیشین نقد و بررسی شده است و این یکی از سودمندی‌های این کتاب است. همچنین در این بخش تا حد ممکن هم‌ریشه نام‌ها در

زبان‌های ایرانی باستان و میانه آورده شده است. در مورد زبان سغدی تنها به کتاب لوریه در باره نام‌های بلخی (مشخصات آن در پانویشت ۲ آمده است) بسنده شده است. نگارنده این سطور برای چند واژه پیشنهادهایی ارائه می‌دهد:

۱. برابر نام خاص γασαονο (ص ۵۵) نام خاص سغدی γwn در کتاب نیامده است.^۱
۲. برابر نام خاص οαιοφαρο (ص ۹۷) نام خاص پارتی /Wayfarnič/ wyprnyš در کتاب نیامده است. نام‌های خاص سغدی 'γwšprn, 'rwtprnc با جزء دوم «فره» هم در کتاب یاد نشده است.^۲
۳. نزدیک‌ترین هم‌ریشه‌ای که برای σπιου, ασπιου بازمانده ایرانی باستان *asp-iyā- آورده شده، واژه فارسی میانه Asp-gōn است (ص ۱۳۲-۱۳۳)، در صورتی که نام خاص پارتی /Aspīk/ 'spyk بازمانده ایرانی باستان *asp-iyā-ka- هم‌ریشه با این نام خاص نیامده است.^۳

امیر عمادالدین صدری

1) V. A. Livshits, *Sogdijskie dokumenty s gory Mug II: Yuridicheskie dokumenty i pis'ma*, Moskva, 1962, p. 217.

2) I. M. Diakonoff and V. A. Livshits, *Parthian Economic Documents from Nisa. Texts*, London, 2001, p. 206; V. A. Livshits, p. 216.

3) Diakonoff and Livshits, p. 187.